

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 2 (105)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 2 (105)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

УДК 811.161.2'373.21(470.62)"1928"
DOI 10.35433/philology.2 (105).2025.89-97

ЧАСОПИС "НОВИМ ШЛЯХОМ" (1928 Р.): ІМЕННИКОВА НОРМА ЯК ІДЕНТИФІКАТОР УКРАЇНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІВ КУБАНІ

М. В. Гнатюк*

У статті порушено питання нормалізаційних процесів в українській мові в період українізації у 20-х роках ХХ ст. та їх упровадження в українській пресі на Кубані (РСФРР). Проаналізовано побутування іменникової норми на сторінках 4–5 номера педагогічного журналу "Новим шляхом" за 1928 рік, що був органом Центрораднацмену наркомосу РСФРР і виходив упродовж 1927 – 1930 рр. у Краснодарі. Констатовано, що редколегія часопису була обізнана з матеріалами обговорення норм українського правопису, яке відбувалося в УСРР і яке курувала Правописна комісія Народного комісаріату освіти УСРР. Проаналізовано маркерні граматичні форми в таких рубриках статті: "Рід іменника", "Родовий відмінок однини іменників", "Місцевий відмінок однини іменників", "Родовий відмінок множини іменників". Виявлено, що іменникова словозміна загалом відповідає нормам, що увійшли до "Українського правопису", затвердженого 1928 р. в Україні. Досліджено, що інтерференція на рівні словозміни іменника незначна. Констатовано поширення спектру дії деяких іменникових норм, що свідчить про такий спосіб виявити свою ідентичність у російськомовному середовищі Кубані. Спостережено окремі діалектні форми іменника, орієнтовані на кубанську говірку, і проаналізовано причини їхньої появи в тексті педагогічного журналу. Здійснено пошук інформації щодо окремих авторів часопису. Констатовано низький рівень комунікації активістів українізації в РСФРР з українськими колегами. Зазначено, що перспективними є такі напрями дослідження матеріалу: словотвірний аналіз неологізмів / історизмів періоду українізації на Кубані; аналіз орфографічного оформлення текстів; понятійно-семантична характеристика лексичного корпусу; соціолінгвістичний аналіз текстів.

Ключові слова: українізація, журнал "Новим шляхом", іменникова норма, словозміна іменника, "Український правопис" (1928).

JOURNAL "NOVYM SHLYAKHOM" (1928): THE NOUN STANDARD AS AN INDICATOR OF THE UKRAINIZATION OF TEACHERS IN KUBAN

Hnatyuk M. V.

This article examines the processes of linguistic normalization in Ukrainian during the period of Ukrainization in the 1920s and their reflection in the Ukrainian-language press of Kuban (RSFSR).

* кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
(Національний університет "Львівська політехніка"),
myroslava.v.hnatiuk@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-1663-7095

The analysis focuses on the use of noun standards in issue No. 4–5 of the pedagogical journal "Novym shlyakhom" (1928), published in Krasnodar between 1927 and 1930 as the organ of the Central Council of National Minorities of the People's Commissariat of Education of the RSFSR. The study demonstrates that the editorial board was well-informed about the discussions on Ukrainian orthographic norms that were taking place in the Ukrainian SSR under the supervision of the Orthographic Commission of the People's Commissariat of Education of the Ukrainian SSR. Special attention is paid to grammatical markers in the sections "Gender of Nouns", "Genitive Singular of Nouns", "Locative Singular of Nouns", and "Genitive Plural of Nouns". The findings show that noun inflection largely conformed to the standards codified in the "Ukrainian Orthography" of 1928. Interference in noun inflection proved to be minimal, while the expanded application of certain grammatical norms indicates a conscious strategy of asserting Ukrainian linguistic identity in the predominantly Russian-speaking environment of Kuban. The article also identifies dialectal features associated with the Kuban vernacular and considers the reasons for their occurrence in the pedagogical discourse. In addition, biographical traces of some contributors to the journal are explored. The study concludes that communication between Ukrainization activists in the RSFSR and their colleagues in the Ukrainian SSR was limited. Promising directions for further research include: word-formation analysis of neologisms and historicisms of the Ukrainization period in Kuban; orthographic analysis of texts; conceptual and semantic study of the lexical corpus; and sociolinguistic analysis of the journal's discourse.

Keywords: *Ukrainization, "Novym shlyakhom" journal, noun standard, noun inflection, "Ukrainian Orthography" (1928).*

Постановка наукової проблеми.

Педагогічний журнал "Новим шляхом", що був органом Центrorаднацмену наркомосу РСФРР і виходив упродовж 1927 – 1930 рр. у Краснодарі, є, з одного боку, цінним історичним джерелом, яке висвітлює процес українізації на Кубані в 1920-х роках, а з іншого – об'єктивним фіксатором українського літературного мовлення того часу в українській пресі, що виходила за межами України – на території РСФРР. Віддаленість від України ускладнювала комунікацію, тож працівники тих кількох періодичних видань, що виходили українською мовою, а також автори підручників й активісти українізації в РСФРР могли мати труднощі з отриманням найновішої інформації щодо правописних змін. Об'єктом нашого дослідження є число 4–5 часопису за 1928 р. [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Журнал "Новим шляхом" уже був об'єктом наукового дослідження. Стаття історика В. В. Стефаніва "Про українізацію Кубані в матеріалах журналу "Новим шляхом" (1928 р.)" присвячена висвітленню історичних і політичних причин, що перешкождали цьому процесові [8]. У публікації "Національна освіта східної

української діаспори за матеріалами часопису "Новим шляхом" (1927–1930 рр.)" автори О. Б. Бондарчук та Р. І. Палійчук характеризують методичні напрацювання українських педагогів періоду українізації/коренізації на Кубані та простежують можливості їх використання в сучасній українській школі [1]. Праць, у яких досліджувано б тексти журналу "Новим шляхом" із мовознавчого погляду, ми не виявили.

Мета дослідження – виявити ступінь відповідності словоформ іменника часопису "Новим шляхом" нормам "Українського правопису", що в час виходу 4–5 номера журналу перебував на завершальній стадії опрацювання; з'ясувати ефективність науково-практичної комунікації між учасниками процесу українізації в Україні (УСРР) та на Кубані (РСФРР). Досягненню поставленої мети слугуватиме виконання таких завдань: фіксація в тексті часопису словоформ-маркерів, що були предметом обговорення в тодішньому українському науково-культурному дискурсі; характеристика морфологічних особливостей уживання зазначених словоформ відповідно до розроблюваних в УСРР норм. У дослідженні провідним є описовий

метод, також залучено порівняльний метод і метод компонентного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Вступні зауваги.

Число 4–5 часопису (липень – жовтень 1928 р.) вийшло якраз у період затвердження "Українського правопису" 1928 року (народний комісар освіти М. Скрипник підписав відповідний наказ 6 вересня цього ж року). Активне ж напрацювання й обговорення нових норм тривало від 1925 року. Отже, мовні редактори числа 4–5 журналу "Новим шляхом" могли спиратися фактично лише на рекомендаційні, а не на чіткі норми українського слововживання. Нижче розглянемо, наскільки морфологічне оформлення текстів журналу збігалось з вимогами щойно затвердженого "Українського правопису" [10] (далі – УП28, хоч у друкованому вигляді документ вийшов 1929 року). Безперечно, братимемо до уваги норми "Правописного словника" Григорія Голоскевича (1929) [2] (далі – ПС29), що вийшов як органічне доповнення УП28 і про що свідчить його підзаголовок (за нормами УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ Всеукраїнської Академії Наук). Також за потреби проводитимемо паралелі з чинними сьогодні нормами, що їх фіксує "Український правопис" 2019 року (далі – УП2019) [9]. До речі, прізвища літературного (мовного) редактора в часописі не подано, зазначено лише, що редагує Колегія [5: 95]. (Відповідальним редактором тоді був М. Лола, історія життя якого свідчить, як радянська система через арешт і засудження до розстрілу, а потім помилювання морально зламала українізатора Кубані).

Нижче розглянемо показові морфологічні форми, що ми їх виокремили із текстів часопису, які засвідчують тодішню ситуацію з унормуванням української літературної мови та умовами її побутування на теренах РСФРР.

Рід іменника.

Низка іменників жіночого роду: *абрикоса, аналіза, метода, роля, санаторія* (район *абрикос*, *поглиблюється аналіза форм, екскурсійно-дослідна метода, за методою спостереження, метода агророботи* (з огляду на спрямування журналу – педагогічний часопис – частотність уживання цієї лексеми помітна навіть без застосування статистичного методу), *мережа санаторій, не меншу ролю*) – належить до граматичних маркерів УП28, тож редакція краснодарського журналу, як бачимо, дотримується вимог Харківського правопису. Щоправда, у ПС29 гасло *абрикос/абрикоса* відсутнє, *лесема аналіза, роля, санаторія* мають лише варіант жіночого роду, а лексема *метода* має ще й варіант у чоловічому роді – *метод*.

Також показовим є слово *модель*, що в журналі належить до чоловічого роду й має відповідне граматичне оформлення: *виготовлення моделей*. Саме в такому значенні подає його ПС29: "модель, -лю (зразка, ч. р.) і -лі (натурника, натурниці, ж. р.)" [2: 302].

Інтерференційне вживання роду іменника в журналі практично відсутнє, за кількома винятками. Розглянемо лише два приклади. 1. *Пара/пар* (досліди над тисненням *пару*). ПС29 подає слово *пар* чоловічого роду лише із ремаркою (*поле*), натомість *пара* (наслідок випаровування) має тільки форму жіночого роду. Тож наведений вище мініконтекст засвідчує ненормативне вживання терміна і, відповідно, є наслідком інтерференції з боку російської мови. 2. *Програма/програм*. Лексема *програм* належить до часто вживаних у часописі (напр.: *Дітям треба дати чіткі суспільно-політичні знання, які ставить програм* (підкреслення наше – М. Г.) ГУС'а [5: 5]; *на чітку локалізацію програму* [5: 8]). Із контексту бачимо, що це іменник чоловічого роду другої відміни. В УП28 конкретно цього слова ми не знаходимо, а ПС29 подає цю лексему як іменник жіночого роду першої відміни – *програма*. Тож можемо

припускати польський (галицький?) вплив. Річ у тім, що наведений приклад ми взяли із програмової, редакційної статті – передовиці, яка не має автора, тож відшукати уособлене "першоджерело" такого слововжитку не вдалося. Додамо, що відповідальний редактор Михайло Лола галичанином не був – народився на Кубані.

Отож, як показало дослідження, уживання норми роду іменників у журналі "Новим шляхом" практично збігалось з тенденцією слововжитку в УСРР і згодом закріпленою нормою в Харківському правописі 1928 року.

Родовий відмінок однини іменників.

1. *Іменники чоловічого роду.* Приклади засвідчують хитання у виборі закінчення -а/-я; -у/-ю: *нові програми ГУС'а і ГУС'у, осередків МОДР'у; план роботи комітета і план роботи осередку; хлористого калія і залізного купоросу; форми рельєфа й (у наступному реченні) особливості рельєфу.* Причини такої варіативності зрозумілі: редактори часопису на етапі формування номера ще не могли бачити УП28, який набув чинності, як ми зазначали вище, у вересні 1928 року, а до друку потрапив ще пізніше. Тим часом Правописна комісія в параграфі 25 чітко ухвалила, що закінчення -у/-ю мають "поняття розумові, в тім числі установи...також такі скорочення, як *до лікнепу, від Комгоспу, коло Наркомосу*" [10: 25] – тож форми *ГУС'у, комітету* потрапляли в цей нормативний коридор. Про закінчення родового відмінка термінів *калій* та *купорос* в УП28 прямо не сказано, можемо умовно віднести їх до рубрики "вони означають поняття гуртові, масові або абстрактні" [10: 25], орієнтуючись лише на подібні приклади – *кисню, водню*. Щодо *рельєфа* чи *рельєфу*, то навіть якби редколегія часопису вже мала змогу користуватися чинним УП28, вона все одно не знайшла б рубрики "просторові поняття", натомість цю ситуацію частково описує така настанова: "...від іменників-назов місцевостей, країв, річок, міст тощо родовий однини

вживається то з **-у, -ю** (далеко частіше), то з **-а, -я**" [10: 25]. І тут, знову лише орієнтуючись на приклади (як-от, з *степу, до городу*), можемо вибрати потрібне закінчення – *рельєфу*. Тож відповідно до описаних вище норм форми *города, плана, Китая* (об'єкти садка та города, проектування плана роботи, дітей Китая) після 1928 року ставали помилковими. Нормативність форми родового відмінка однини топоніма *Краснодар* (у школах *Краснодару*) важко визначити, навіть читаючи відповідний пункт Скрипниківського правопису: там зазначено, що для назв міст уживають обидва закінчення, а серед прикладів лексема *Краснодар* відсутня. Тож можна вважати, що автор і редактори вибрали автентично правильну форму. Щодо лексеми *берег* (з *правого берегу Кубані*) норма УП28 категорична: "...але коло берега, до *кряжа*" [10: 25].

Серед інших випадків слововжитку родового відмінка однини іменників чоловічого роду ми зауважили ще кілька цікавих (з огляду на чинні сьогодні норми): лексему *комар* вжито як іменник м'якої групи: *малярійного комаря*; у слові *ступінь* спостерігаємо чергування голосного з нулем звука: *першого ступня*. Зазначимо, що слово *комар* УП28 відносить до твердої групи (п. 23) [10: 20], тож закінчення м'якої групи, припускаємо, могло з'явитися під впливом кубанської говірки, що зберегла давню "м'яку" народну вимову Центральної України (як-от яскравий діалектний варіант *квартиря, на квартиру*, що фігурує в тексті журналу; однак відразу підкреслимо, що лексичні діалектизми практично відсутні). Прізвище автора статті "Природознавство в школі I ступня за комплексовою системою" [5: 27–31], де фігурує ця лексема, – Григорів – містить суфікс -ів, притаманний галицьким прізвищевим назвам, однак у південно-західних говірках звук *р* зазвичай твердий. Очевидно, маємо справу із заміною в прізвищі автора суфікса -ов на -ів, що могло бути елементом українізаційної політики

журналу "Новим шляхом". Додамо, що українські авторитетні енциклопедичні джерела не подають діячів із прізвищами Григорів/Григоров/Григор'єв, що хоча б віддалено підходили для цієї вузької історично-локаційної ніші [3; 4], тож установити походження й, відповідно, мовленнєві навички на базі рідного діалекту автора цієї статті журналу й активіста українізації на Кубані нам не вдалося.

Ще одним показовим українізаційним слововживанням, що базувалося, вочевидь, на народному кубанському варіанті української мови, є послідовне використання форми родового відмінка однини іменників чоловічого роду в позиції знахідного: *доводиться пристосовувати підручника; поставили стовпа; розіслав обіжника*. УП28 особливості цієї граматичної позиції описує досить нечітко, покликаючись на попередні (теж, до речі, не зовсім прозорі) пункти [10: 26]. Натомість УП2019 у примітці до п. 2 параграфу 84 дає дозвіл на таке вживання: "Деякі конкретні іменники чол. роду, переважно назви побутових предметів, *дерев, документів* (підкреслення наше – М. Г.) та ін., можуть мати варіантні форми, спільні з формами або називного, або родового відмінків: (уклав) акт і акта, (вивчив) вірш і вірша, (розгорнув) довідник і довідника..." [9: 120]. Спостерігаємо розвиток упродовж століття певної граматичної форми та конкретизацію її норми. Також можемо твердити, що редактори досліджуваного часопису орієнтувалися і на норми, обговорювані в той час в Україні, і на власне мовне чуття.

2. *Іменники жіночого роду третьої відміни*. У журналі послідовно вживано закінчення *-и* в родовому відмінку однини цього класу слів: *галузи, кількості, молоді, необхідності, області, партменшости, приналежності, промисловости, радості, рослинності, свідомості, соли, якості* і т. д. (цїєї галузи, більшої

кількості, серед селянської молоді, не бачать необхідності, цїєї області, декого з партменшости, національної приналежності, галузі промисловости, сприйняття радості, поділ рослинності, антирелігійної свідомості, поклади соли, доброї якості). Цікаво, що редактори досліджуваного часопису були радикальнішими від Правописної комісії УП28, оскільки поширили вживання закінчення *-и* в родовому відмінку однини на всі іменники третьої відміни (крім іменника *мати*, звісно). Тим часом УП28 вводить суттєві обмеження щодо цього пункту парадигми зазначених іменників: "4. -и мають...б) Іменники жіночого роду III відм. ...на -ть за другим приголосним: *від радості... без чверти...Також винятково: до осені, без соли, крови, любови, Руси*" [10: 26]. Трохи нижче серед прикладів іменників із закінченням *-и* в цій позиції знаходимо лексему *молоді* [10: 26]. Відповідно й ПС29 подає лише форми *галузі, молоді*.

Якщо відкинути малоімовірний граматичний радикалізм редколегії журналу "Новим шляхом", то також можемо стверджувати, що працівники часопису були обізнані з цією нормою ще на етапі її обговорення, але не бачили в затвердженому вигляді. Зрештою, у статті "Перспективи видавництва для українців РСФРР" автор О. Кутовий зазначає, що "цілком незрозумілим є той факт, що тт. з України наче б то й не помічають нашого журналу: жодної статті, жодної поради ми не одержали від наших українських товаришів, хоч ми зверталися до багатьох й запрошували подавати матеріал" [5: 12]. Довідатися більше про О. Кутового, про життєвий шлях цього ентузіаста українізації на Кубані після її трагічного завершення в 30-х роках ХХ ст. нам поки що не вдалося: як щодо П. Григоріва, ні "Енциклопедія українознавства", ні "Енциклопедія історії України" не подають відомостей про персоналію з таким прізвищем.

Якщо провести паралель із сьогоднішніми вимогами/дозволами,

то в УП2019 вживання закінчення -и (проте лише як варіант) також дозволено тільки за умови збігу приголосних та в тих самих конкретно визначених словах без такого збігу: *кров, любов, осінь, сіль, Білорусь, Русь* [9: 128]. Про повернення форм *молоди, галузи* сьогодні не йдеться навіть у вигляді варіанта. Тут спостерігаємо певну стабільність українського нормотворення, щоправда, з помітним регресом: в УП28 не було дозволу на варіативність форм *радости/радості*. Єдино правильною була форма на -и (*радости*). Натомість сьогодні, за умови дозволеної варіативності, на практиці переважає інтерференційна форма на -і (*радості*). Тож розширення цієї норми у 20-х роках ХХ ст. на сторінках журналу "Новим шляхом" можна вважати рішучим жестом засвідчення української ідентичності на території РСФРР.

Місцевий відмінок однини іменників.

Показовою морфологічною рисою текстів журналу "Новим шляхом" є висока частотність уживання в місцевому відмінку закінчення -ові для іменників чол. роду: *в щоденникові педагога, в кращому випадкові, в тераріумові, на початкові вересня, на струмочкові, в цьому напрямкові, на урокові, в розвиткові техніки читання* – і навіть такий граматичний каскад: *на урокові в медичному технікумові*. Усі іменники і в наведених тут прикладах, і в цілій вибірці зазначеної граматичної форми належать до лексико-семантичної категорії неістот. Тим часом УП28 регламентує це вживання так: "4. **-ові** (**-еві**, після голосних **-єві**) мають іменники чоловічого роду рівнобіжно з вищенаведеними закінченнями, переважно (підкреслення наше – М. Г.) в назвах живих істот: *на батькові, при коникові, на братові, на товаришеві, вівкові, кобзареві, Корнієві, у рухові...*" [10: 28]. Як бачимо, серед прикладів є лише одна назва на позначення неістоти, і то в кінці переліку, що свідчить про її другорядність, маловживаність. Однак мусимо

зазначити, що Олекса Синявський, який був членом Правописної комісії, що укладала Харківський правопис, а також редактором остаточного варіанту УП28, бачить можливості поширення закінчення -ові, -еві, -єві й на назви неістот, про що свідчить відповідний пункт його праці "Норми української літературної мови" [7: 53]. Подібно, і навіть більш категорично, Олекса Синявський висловлювався з цього приводу й значно раніше – у праці "Порадник української мови" (1922 р.): "Зак. -ові (-еві, -єві) можуть мати майже всі йменники чол. роду" [6: 44]. Показово, що передмову до "Порадника" написав Василь Сімович (згодом один із трьох представників від Галичини в Правописній комісії Харківського правопису). Тож і формально, й узуально, й історично редакційна колегія часопису "Новим шляхом" не порушила літературної норми. Сьогоднішні вимоги УП2019 щодо зазначеного пункту практично збігаються з приписами УП28 [9: 122–123], щоправда, матеріал подано більш розлого й із багатьма прикладами. Однак, попри примітку "переважно назви істот", що передбачає можливість закінчення -ові, -еві, -єві в назвах неістот, жодної назви неістоти в переліку прикладів не наведено. Маємо цікаву історичну ілюстрацію згасання норми: від широкого стихійного, почасти інтуїтивного, але маркерного вжитку на сторінках українськомовного педагогічного журналу, що виходив у часто недружньому російськомовному середовищі, – через мінімальний дозвіл Харківського правопису (на рівні одного прикладу) – до фактичної нівеляції в "Українському правописі" 2019 року (декларативно, без прикладів уживання).

Окремо варто згадати про форму місцевого відмінка іменника *Україна*: у часописі фігурує лише варіант *на Україні* (відкинуто *на Україні*). Якихось коментарів про цю форму в нормативних джерелах досліджуваного періоду ми не відшукали.

Родовий відмінок множини іменників.

1. Іменники першої відміни. До маркерних можемо віднести часто вживане в досліджуваному часописі слово *стаття* із закінченням -ів у зазначеній формі: *наукових статтів*. УП28 наводить два варіанти цієї граматичної форми без коментарів: *статтів (і статтей)* [10: 30]. У такій самій послідовності розташовано словоформи і в ПС29. Інтерференційна форма стоїть у другій позиції. Очевидно, автори та редколегія кубанського українськомовного журналу вибирали закінчення, що найменше нагадувало б інтерференційне. Натомість УП2019 подає як єдино правильну форму *статей*, що і морфологічно, й орфографічно цілком дублює російський взірць [9: 110]. Спостерігаємо втрату граматично-правописної ідентичності, до того ж варіант *статей* виступає омографом-омоформою до лексеми *стать*, що небажано для мовної нормалізації загалом.

Щоправда, на сторінках журналу "Новим шляхом" ми виявили ненормативну форму родового відмінка множини від слова *робота* – *робот (картини осінніх робот)*, яку можна вважати спричиненою російським впливом або ж просто механічною помилкою. Мабуть, тут ідеться все-таки про недогляд, оскільки фігурує корінь *роб-*, а не *раб-*. До того ж і УП28 в описі фонетичних чергувань наводить серед типових прикладів *робіт – робота* [10: 7], і ПС29 подає лише форму *робіт*.

2. Іменники другої відміни. У текстах часопису частотним є слово *знання*, що природно для педагогічного видання. У родовому відмінку множини його вживано лише у формі *знаннів* (граматичних знаннів). Ця форма цілком нормативна за вимогами УП28, хоч конкретно лексеми *знання* серед прикладів не подано. Рубрика, що описує цю норму, власне, не пояснює, а лише констатує винятковість таких форм: "Винятково іменники ніякого та

жіночого роду: ...*обличчів (і облич), роздоріжжів (і роздоріж), ...питаннів (і питань)*" [10: 30]. ПС29 також подає лише форму *знаннів*. Сучасні вимоги щодо цього пункту аж ніяк не перегукуються з описуваними: форми *знаннів, обличчів* перебувають поза межами норми.

Уживання форми *яблок (корзини яблук)* вважаємо одним із небагатьох випадків інтерференції на сторінках журналу.

3. Іменники третьої відміни. У текстах часопису зауважуємо хитання у виборі закінчення для зазначеної граматичної форми: *ненормальностей, відповідей, але нацменьшостей (багато побутових ненормальностей, життя дітей нацменьшостей, з відповідей)*. Цікаво, що й *ненормальність, і нацменьшість* мають в абсолютному кінці слова той самий суфікс, тож структурно пояснити різницю у виборі закінчення неможливо. Часткову нечіткість норми демонструє й УП28: *бабів, хатів (і хат), губів, розкошів, подорожів, але відповідей (і відповідей), тварів (і тварей)* [10: 30]. Визначити, котре закінчення пріоритетне для цієї граматичної форми серед двох варіантів, можна хіба що за розташуванням прикладів: перед дужками, очевидно, головніше. Видається, що автори статей журналу, вибираючи закінчення, орієнтувалися передусім на свій мовленнєвий досвід. ПС29 подає граматичну характеристику гасла *ненормальність*, проте лише в однині. Зрештою, іменники на -ість зазвичай мають абстрактну семантику, що не передбачає множини. Натомість для іменника *нацменьшість*, що тяжіє до конкретних назв, у ПС29 подано форму родового відмінка множини – *нацменьшостей*.

Висновки й перспективи дослідження. У процесі дослідження з'ясовано, що журнал "Новим шляхом" загалом відповідав нормалізаційним тенденціям в українській мові в 20-х роках ХХ ст. і відтак нормам "Українського правопису", що його затвердив народний комісар освіти

УСРР М. Скрипник наприкінці 1928 року. Певні відхилення від норми в словозміні іменника на сторінках журналу зазвичай демонструють ширші граматичні можливості української мови, ніж ті, що їх зафіксував Харківський правопис. Вочевидь, таке слововживання було зумовлене бажанням підкреслити українську ідентичність у РСФРР, а конкретно на Кубані. Інтерференційне слововживання на рівні словозміни іменника незначне.

Багатий мовний матеріал журналу "Новим шляхом" передбачає такі напрями дослідження: аналіз еволюції граматичної норми на базі інших частин мови; словотвірну характеристику неологізмів / історизмів періоду українізації на Кубані; аналіз орфографічного оформлення текстів; понятійно-семантичну характеристику лексичного корпусу; соціолінгвістичний аналіз текстів.

СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондарчук О. Б., Палійчук Р. І. Національна освіта східної української діаспори за матеріалами часопису "Новим шляхом" (1927–1930 рр.). *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2018. Випуск 61. Серія 5 "Педагогічні науки: реалії та перспективи". С. 17–21.
2. Голоскевич Г. Правописний словник. Харків, 1929. 628 с.
3. Енциклопедія історії України: у 10 т / за ред. В. Смолія. Київ: Наукова думка, 2003–2021.
4. Енциклопедія українознавства: в 11 т./ за ред. В. Кубійовича. Париж – Нью-Йорк: Видавництво "Молоде життя", 1946–1984. 4015 с.
5. Новим шляхом. Український педагогічний журнал. Краснодар, 1928. № 4–5. 98 с.
6. Синявський О. Порадник української мови. Харків–Берлін–Нью-Йорк: Україно-американське вид. т-во "Космос", 1922. 168 с.
7. Синявський О. Норми української літературної мови. Львів: Укр. вид-во, 1941. 363 с.
8. Стефанів В. В. Про українізацію Кубані в матеріалах журналу "Новим шляхом" (1928 р.). *Збірник матеріалів 2 Міжнародної наукової конференції "Modern Science: Research, Economy, and Innovation"*. 16–18 липня 2025 р. Загреб, Хорватія. С. 60–65.
9. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 390 с.
10. Український правопис. Харків. Державне видавництво України. 1929. 97 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bondarchuk, O. B., Paliichuk, R. I. (2018). Natsionalna osvita skhidnoi ukrainskoi diaspory za materialamy chasopysu "Novym shliakhom" (1927–1930 rr.) [National education of the Ukrainian diaspora based on materials from the magazine "Novym shliakhom" (1927–1930)]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Dragomanova*. Vypusk 61. Serii 5 "Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy". Pp. 17–21 [in Ukrainian].
2. Holoskevych, H. (1929). Pravopysnyi slovnyk [Orthographic dictionary]. Kharkiv. 628 p. [in Ukrainian].
3. Entsyklopediia istorii Ukrainy (2003–2021). [Encyclopedia of the History of Ukraine] / ed. by V. Smoliya. Kyiv: Naukova dumka. In 10 vol. [in Ukrainian].
4. Entsyklopediia ukrainoznavstva (1946–1984). [Encyclopedia of Ukrainian Studies] / ed. by V. Kubiyovych. Paryzh – Niu-York: Vydavnytstvo "Molode zhyttia". In 11 vol. 4015 p. [in Ukrainian].

5. Novym shliakhom. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal (1928). [In a new way. Ukrainian pedagogical journal]. Krasnodar. № 4–5. 98 p. [in Ukrainian].
6. Syniavskyi, O. (1922). Poradnyk ukrainskoi movy [Ukrainian language advisor]. Kharkiv–Berlin–Niu-York: Ukraino-amerykanske vyd. t-vo "Kosmos". 168 p. [in Ukrainian].
7. Syniavskyi, O. (1941). Normy ukrainskoi literaturnoi movy [Norms of the Ukrainian literary language]. Lviv: Ukr. vyd-vo. 363 p. [in Ukrainian].
8. Stefaniv, V. V. (16–18. 07. 2025). Pro ukrainizatsiiu Kubani v materialakh zhurnalu "Novym shliakhom" (1928 r.). [Ukrainization of the Kuban in the materials of the magazine "In a new way" (1928)]. *Zbirnyk materialiv 2 Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii "Modern Science: Research, Economy, and Innovation"*. Zahreb, Khorvatiia. Pp. 60–65. [in Ukrainian].
9. Ukrainskyi pravopys (2019). [*Ukrainian Orthography*]. Kyiv: Naukova dumka. 390 p. [in Ukrainian].
10. Ukrainskyi pravopys (1929). [*Ukrainian Orthography*]. Kharkiv. Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy. 97 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 26.09.2025

Схвалено до друку: 28.11.2025